

Condiționalul informației incerte și alteritatea enunțiativă The Conditional of Uncertain Information and Enunciative Alterity

Ana-Maria POPA
Universitatea *Ovidius* Constanța

Abstract: *Recent developments in the field of the discourse analysis have shown that the conditional reveals special ways through which the locutor expresses one attitude of adherence or non-responsibility regarding the presented facts/aspects. This paper represents an analysis of the occurrences of the conditional verb in the Romanian language, in the political articles of the written press/press language. In the analysis, we followed the polyphonic configuration that was theorized by the Scandinavian linguists Henning Nølke, Kjersti Fløtum and Coco Norén, consisting of speaker, discursive being, enunciative link and point of view. The interest is centered on the ways in which press articles containing verbs in the conditional mood can transpose points of view that differ from those of the author. The research methods used are the admitted paraphrases and the conditional verbs, as well as the contextual analysis of the lexical means that generate polyphonic effects.*

Keywords: *polyphony; enunciative alterity; adhesion; rejection; lack of responsibility;*

Lucrarea de față reprezintă o analiză asupra verbului la modul condițional în limba română contemporană în limbajul jurnalistic din domeniul politic în ultimii ani și are în vedere modul în care se organizează rețeaua polifonică. În textele de presă, jurnalistul trebuie să precizeze sursa de unde a fost preluată informația folosind mijloace lexicale sau gramaticale. Datele redactate pot să provină dintr-o percepție directă a realității, dintr-o preluare de la o altă persoană, o altă instituție de presă, internațională sau națională, sau să rezulte dintr-un proces personal de gândire sau din unul de inferență, aspect reliefat de lingvista Maria Cvasnîi Cătănescu: „În publicistica românească actuală, construcția polifonică sub diversele ei variante reprezintă o constantă retorică de bază. În variante diferite – difuze sau explicite, clar marcate lingvistic sau grafic – polifonia definește atât structura textelor informative, utilitare și de divertisment, cât și a celor de opinie” (Cătănescu 105).

Discursul media include atitudini afectiv-cognitive față de faptul enunțat: acord-dezacord, încredere-neîncredere, confirmare sau rezervă.¹

¹ R. Zafiu menționează categoria „evidențialelor” – mijloace lingvistice prin care un vorbitor își indică rezerva sau distanțarea față de o informație obținută din alte surse. Într-o analiză a discursului jurnalistic românesc, autoarea include în rândul evidențialelor – expresii ale

Articolul de față are la bază un demers inductiv, ce pornește de la premisa că teoria polifonică oferă o nouă perspectivă analitică asupra modului în care jurnaliștii redactează textele și asupra tehnicii de prezentare a informațiilor din sfera politicii. Interesul este centrat asupra modalităților în care articolele de presă ce conțin verbe la modul condițional pot transpune puncte de vedere ce diferă de cele ale autorului.

În analiza noastră, am preluat nucleul metodologic din lucrarea *ScaPoLine. La théorie scandinave de la polyphonie linguistique* (2004), semnată de autorii scandinavi Henning Nølke, Hjersti Fløttum, Coco Norén, în a căror viziune configurația polifonică a unui discurs este alcătuită din următoarele elemente:

- *locutorul* (LOC), un arhitect, un constructor al elementelor din care se compune configurația polifonică;
- *punctele de vedere* (pdv): unități semantice care conțin un conținut semantic și o judecată bazată pe acest conținut, care pot fi în legătură cu fapte lingvistice, extralingvistice, stări fizice și mentale;
- *ființele discursive* (fd): instanțe răspunzătoare de emiterea unor puncte de vedere;
- *legăturile enunțiative* (le) (de responsabilitate sau nonresponsabilitate), ce asigură relația între punctele de vedere și ființele discursive.

Pasajul polifonic este un tip de fragment cu particularitatea de a reprezenta un univers închis în raport cu relațiile polifonice și constituie o punte de legătură între enunțurile individuale și textul ca ansamblu, conform modelului:

„enunțul₁ + enunțul₂ +enunțul_n => Pasaj Polifonic (PP)
PP₁ + PP₂ + ... + PP_n => Text (întreg)” (Nølke et al. 30).

1. Perspective moderne în cercetarea modului condițional

În ultimul secol, cercetări valoroase au în centru utilizarea modului condițional: Pierre Patrick Haillet, Lotfi Abouda, Laurent Gosselin, Patrick Dendale, Liliane Tasmowski. Caracterizarea cel mai frecvent atribuită condiționalului este aceea semnalată de Robert Martin de formă verbală „corelativă” (Martin 6). Cercetătorul aduce în discuție conceptul de univers de credință al unui vorbitor pe care îl definește ca „ansamblu de propoziții pe care locutorul le crede adevărate în momentul în care vorbește” (Martin 85). Lingvistul francez susține o bipartiție onomasiologică a condiționalului:

neîncrederii: adverbe, locuțiuni adverbiale, expresii și propoziții clișeizate (*cică, chipurile, pasămite, vezi Doamne*), modul condițional al verbului pentru a marca dubiul, lipsa siguranței sau lipsa de asumare a unei informații primite („el ar fi aflat, chipurile, prea târziu de întâlnire”) și modul prezumtiv („poate o fi uitat”), p. 75.

-*condiționalul lumilor posibile* („conditionnel des mondes possibles” -Cond M) care se utilizează cu un „dacă” ipotetic și plasează procesul într-o lume posibilă;

-*condițional cu schimbarea universului* („conditionnel de changement d’univers” - Cond U) care se asociază cu o schimbare de univers și atunci subiectul enunțator nu-și asumă cele rostite (Martin 32).

În mod fundamental, condiționalul este un „timp alocentric” și prezintă un punct de vedere ce are ca centru axa *eu – aici – acum (moi – ici – maintenant)* (apud Korze, Nølke 288). Autorii Hanne Korzen și Henning Nølke observă faptul că utilizarea condiționalului implică stabilirea unui alt reper, o distanțare de coordonatele enunțării standard.

Pierre Patrick Haillet (2002) realizează o clasificare tripartită a modului condițional: condițional temporal, condițional de ipoteză și condițional de alteritate enunțiativă. În aserțiunile primului tip, procesul este ulterior unui reper din trecut. A doua categorie se constituie din cele care prezintă procesul în corelație cu un cadru ipotetic introdus de (*chiar*) *dacă*. În cea de-a treia clasă intră cele care sunt interpretate ca o versiune pusă la distanță de aserțiunile la perfect compus, prezent sau viitor. Fiecărei categorii îi corespunde o manieră specifică de reprezentare a procesului.

Cele mai frecvente ocurențe ale verbelor la modul condițional implică următoarele subtipuri:

a) *Condiționalul temporal* este întotdeauna în relație cu o formă verbală la trecut, în caz contrar, interpretarea temporală ar fi blocată și este utilizat în structuri de forma: VR+ „că”/„dacă”:

(1) *Mi-a zis că ar viziona un film bun.*

(2) *Nu știa dacă ar veni cu noi.*

În perspectiva lingviștilor H. Korze și H. Nølke, condiționalul realizează o distanțare în raport cu enunțarea. În terminologia lui R. Martin, este vorba de un *condițional cu schimbarea universului (Cond de changement d’univers) (Cond U)*.

b) *Condiționalul informației incerte* - al citării, al prudenței sau al mărturiei:

(3) *Ultima avalanșă ar fi provocat mai mulți morți.*

Procesul „a provoca – morți” nu face parte din universul locutorului, dar nu există motive pentru a contesta veridicitatea lui. Locutorul se distanțează de enunț și nu-și asumă responsabilitatea pentru adevărul sau nonadevarul conținutului.

c) *Condiționalul ipotezei:*

(4) *Dacă știa, nu s-ar fi prezentat la tribunal.*

(5) *În locul tău, n-aș fi făcut toate aceste demersuri.*

(6) *În cazul în care te-ai căsătorit, lucrurile ar sta diferit.*

d) *Condiționalul imaginariului (de l'imaginaire)* este situat într-o lume posibilă, creată de semantica verbului regent sau de virtualitatea obiectului său:

(7) *Visa la o lume în care nu ar exista invidie.*

e) *Condiționalul iluziei (de l'illusion)* aduce în prim-plan două lumi, o lume posibilă și una reală:

(8) *Ar fi zis bunicul.*

(9) *S-ar fi crezut asta la final.*

d) *Condiționalul concesiv* este plasat într-o lume posibilă, după conjuncții și locuțiuni conjuncționale precum: *când, chiar când, chiar de, nici dacă, și dacă, și de*:

(10) *Chiar și atunci când mi-ar povesti, tot n-aș crede.*

e) *Condiționalul atenuării* presupune o micșorare a intensității unui act de cerere, solicitare etc. Efectul de atenuare din (11) derivă din faptul că solicitarea nu este plasată în situația enunțiativă, ci într-o lume posibilă și creează alocutorului iluzia că un refuz este posibil:

(11) *Aș dori să vă vizitez la vară.*

2. De la o tipologie a aserțiunilor la condițional de alteritate enunțiativă

Denumirea gramaticală de *condițional jurnalistic* a fost criticată de mulți lingviști, care au optat pentru alte denumiri: condiționalul zvonului, al informației incerte, al alterității enunțiativă, al citării, al informației nonasumate, al informației împrumutate (*conditionnel de la rumeur, de l'information incertaine, de l'information empruntée, de l'altérité énonciative, de non-prise en charge, de citation*). Divergențele terminologice scot în relief dezacordurile privind ierarhia trăsăturilor distinctive pe care Laurent Gosselin (2005) o sintetizează astfel:

- a) „recurența în discursul asertiv prin care se transmite o informație;
- b) informația asertată este luată de la o sursă care diferă de locutor;
- c) informația nu este asumată de locutor;
- d) informația este prezentată ca nesigură;
- e) caracterul nesigur al informației este provizoriu, pentru că se așteaptă o confirmare” (Gosselin 175).

În analiza formelor de condițional din presa românească, vom utiliza terminologia lui P. P. Haillet și vom porni de la premisa că enunțurile la condiționalul de alteritate enunțiativă se caracterizează prin absența cadrului ipotetic introdus de (*chiar*) *dacă* sau de un segment parafrazabil printr-o structură de tipul (*chiar*) *dacă*. Condiția esențială a acestui context este prezentarea procesului ca neintegrat realității locutorului și constituie o versiune care se poate parafraza cu indicativ perfectul compus, prezent sau viitor.

Așadar, acest tip de condițional exprimă două puncte de vedere distincte asupra procesului reprezentat ca fiind atribuit a doi locutori distincți. Lingvistul francez distinge două subcategorii în cadrul condiționalului de alteritate enunțiativă: *aluzia la un locutor distinct* și *dedublarea locutorului*.

2.1. Aluzia la un locutor distinct

Această subcategorie este constituită din enunțuri în care există doi locutori distincți puși în scenă. Este vorba de efectul de sens ilustrat de enunțuri de tipul (12-13):

(12) *Tatăl lui George, se zice, ar fi lucrat la OMV.*

Fraza presupune existența unui locutor anterior, responsabil al enunțului: „Tatăl lui George a lucrat la OMV”. Locutorul din situația de enunțare se distanțează de enunțul formulat de locutorul₁ prin utilizarea modului condițional perfect *ar fi lucrat* și prin *verbul dicendi* la diateză reflexiv-impersonală „se zice”.

(13) *Din 2019 și până acum, din pădurile Sucevei ar fi plecat ilegal cantități impresionante de lemn. (Pro, 31.10.2022)*

Exemplul (13) admite interpretarea „Din pădurile Sucevei au plecat ilegal, *se pare*, cantități impresionante de lemn”. Observăm disocierea dintre locutor și originea enunțului pus la distanță: locutorul se distanțează de enunțiatorul care corespunde lui „au plecat ilegal cantități impresionante de lemn” și se identifică cu enunțiatorul care pune la distanță aceste afirmații.

2.2. Dedublarea locutorului

În cadrul acestei subcategorii, enunțurile se caracterizează atât prin absența cadrului ipotetic, cât și a segmentului parafrazabil printr-o structură de tipul (*chiar*) *dacă*; totodată, se observă inadecvarea cu structura *se pare*:

(14) *Aș înclina să nu-ți dau dreptate.*

Exemplul nu se acomodează cu parafraza „Sunt, *se pare*, înclinat”. Este tocmai ceea ce, în interiorul categoriei condițional de alteritate enunțiativă, distinge acest tip de aserțiuni de cele care produc aluzia unui locutor distinct.

Verbul la condițional prezent „aș înclina” constituie o versiune pusă la distanță de aserțiunea corespunzătoare prezentului: „Înclin să nu-ți dau dreptate”. Aceste două puncte de vedere nu pot fi atribuite unor locutori distincți. Dedublarea se operează aici între „locuteur – en – tant – que – tel” și „locuteur – en – tant – qu’être – du - monde” (Ducrot 199).

Primul, autorul enunțului, se identifică cu enunțiatorul care pune la distanță aserțiunea la prezent; în ceea ce privește enunțiatorul, prezentat ca responsabil de punctul de vedere parafrazabil prin „Eu înclin să nu-ți dau dreptate”, este asimilat cu „locuteur – en – tant – qu’être – du – monde”, obiect al enunțului.

Astfel, reprezentarea procesului ca non-integrat realității locutorului se ajută, în enunțurile la condițional, de alteritatea enunțiativă, de un efect de disociere între două puncte de vedere asupra procesului: cel pe care îl adoptă locutorul enunțului constituie o versiune pusă la distanță de cel care se acomodează cu parafraza la perfect compus, la prezent sau la viitor.

Ținând cont că celălalt punct de vedere poate sau nu poate fi atribuit unui alt locutor, distincția se operează între două subcategorii ale aserțiunii la condiționalul de alteritate enunțiativă: cele care admit parafraza – cu aceeași polaritate – sub formă de aserțiuni în care utilizarea perfectului compus, prezentului sau viitorului se combină cu structuri de tipul „*se pare*”, prin opoziție cu cele care nu le admit.

Efectul de sens de „atenuare” implică o relație între doi termeni, între două enunțuri susceptibile de a comuta într-un context anume. Relația se stabilește între două reprezentări specifice: un enunț care prezintă procesul ca fiind integrat în realitatea locutorului și versiunea sa „dezactualizată”, interpretată în anumite contexte ca fiind mai puțin „directă”, mai puțin „categorică”.

2.3. Aluzia la un locutor distinct și efecte de sens secundare

Efectul de sens „aluzia la un locutor distinct” este susceptibil de a se combina cu efecte discursive secundare. Vom observa atitudinea atribuită locutorului enunțului în legătură cu aserțiunea pusă la distanță prin intermediul utilizării condiționalului. Această atitudine poate fi calificată drept „simplă rezervă” sau „contestație”, „prudență”, „incertitudine”, „dubiu” etc. Locutorul nu ia poziție în privința aserțiunii pusă la distanță de utilizarea condiționalului:

Ceea ce caracterizează fenomenul cunoscut sub numele de „discurs raportat” este pluralitatea situațiilor de enunțare: cum ar spune Maingueneau „locutorul raportează părerile altui locutor într-o altă situație de enunțare” (Maingueneau 97). În alți termeni, există mai multe instanțe enunțătoare și mai mulți enunțători sau puncte de vedere.

3. Ocurențe polifonice ale verbelor la condițional în textul jurnalistic actual

În discursul jurnalistic, modul condițional este un mijloc de a multiplica vocile textului pentru a indica rezerva, dezacordul sau distanțarea față de un mesaj reprodus în stil direct sau indirect, față de o informație care i-a parvenit de la o altă sursă.

La nivelul standard, precum alte limbi, limba română utilizează modul condițional pentru a se poziționa la distanță față de informația primită: „pentru a marca dubiul, nesiguranța, neasumarea unei informații primite” (Zafiu 75).

Folosite în texte jurnalistice, verbele la condiționalul de alteritate enunțiativă (15-16) anunță că jurnalistul își declină responsabilitatea pentru cele enunțate și că se sprijină pe un alt discurs:

(15) „Tranzacția *ar fi fost făcută* pentru a influența și a-i determina pe oficialii chinezi să deblocheze conturile deținute de Alameda Research în valoare de peste 1 miliard de dolari în criptomonede” (Cry, 28.03.2023):

- tranzacția a fost făcută, *se pare*, pentru a influența și a-i determina pe oficiali să deblocheze conturile.

(16) „Diplomații ucraineni expulzați săptămâna trecută din România *ar fi spionat* în favoarea Rusiei, comentează presa ucraineană, care argumentează că întârzierea cu care Ucraina a reacționat la expulzarea diplomaților săi se poate explica prin *pista rusă*” (Ziarul financiar, 10.03.2009):

- diplomații ucraineni au spionat, *se pare*, în favoarea Rusiei.

3.1. Verbul *a fi* la condițional prezent + substantivul *vorba* apare frecvent în presă ca mijloc de distanțare față de informațiile pe care jurnaliștii le preiau din surse diverse. „Ar fi vorba” este o structură lexico-semantică ce are rolul de neutralizare a sursei de informare:

(17) „Preot găsit mort într-o baltă de pescuit în vestul țării. Anchetatorii spun că *ar fi vorba* de un accident” (Adevărul, 17.05.2023):

- este vorba, *se pare*, de un accident.

Contextul distinge un locutor, autor al discursului, și o altă ființă discursivă, fd_1 =grupul anchetatorilor (*anchetatorii*), asociat unui *verb dicendi* (*spun*) – sursa enunțului, care trimite la existența unor declarații oficiale.

Există situații în care se sugerează o rețea de legături enunțiative între ființe discursive din categoria anchetatorilor, purtătorilor de cuvânt și a jurnaliștilor, condensate în grupuri nominale de tipul: *informații noi, vești noi, știri recente*:

(18) „Au apărut *noi informații* despre cazul copilului găsit mort lângă un cimitir din Arad. *Ar fi vorba* despre o fetiță cu vârsta între 5 și 8 ani” (Antena 3 CNN Live, 31.10.2021)

- este vorba, *se pare*, de o fetiță cu vârsta cuprinsă între 5 și 8 ani.

Efectul generat de verbul *a fi* la condițional prezent și substantivul *vorba* este cel de nonasumare a veridicității informației transmise, ceea ce atenuează credibilitatea.

3.2. Verbul de existență „*a muri*” la modul condițional perfect marchează o detașare de evenimentul concret și presupune ideea de estimare a actului în sine, care ar trebui să fie precis. Informația nu este caracterizată de acuratețe, ci, mai degrabă, de aproximare (19):

(19) „Doi oameni *ar fi murit*, alți 60 sunt răniți după o busculadă în fața arenei din Irak unde se va juca finala Cupei Națiunilor. Istvan Kovacs va fi arbitru” (-titlu: *Observer news*, 09.01.2023).

- au murit, *se pare*, doi oameni.

În (20), verbul la condițional perfect *ar fi murit* validează locutorul - jurnalistul, care își exprimă adeziunea față de punctul de vedere enunțat de fd_1 , aspect susținut de locuțiunea adverbială *de fapt*, marcând o legătură enunțiativă de responsabilitate:

(20) „Oficialii din Qatar au anunțat câți oameni *ar fi murit*, de fapt, la construirea stadioanelor” (titlu *Digi sport*, 30.11.2023).

- au murit oameni, *se pare*, la construirea stadioanelor.

Titlul atrage atenția asupra existenței altor ființe discursive: $fd_1 = oficialii$, asociat unui *verb dicendi* (*au anunțat*) – sursa enunțului, care trimite la existența unor declarații oficiale.

3.3. Frecvent, apare un cumul de mărci lingvistice, de obicei adverbe de probabilitate: „*cică / cicătelea / chipurile / adicătelea* + verb la condițional” (Zafiu 75) care susțin ideea că dubiul este doar mimat, când, în esență, este vorba de un acord clar, o adeziune la punctul de vedere preluat de la o altă sursă:

(21) „*Cică* e scandal pe la examinatori. De șpagă *ar fi vorba*” (*BZI*, 04.01.2023).

Se prezintă aluziv o situație ce îi are ca protagoniști pe polițiști și școala de șoferi Amorserv („*Cică* școala se numește Amorserv”) și neînțelegeri legate de condițiile de promovare a examenelor de obținere a permisului auto.

(22) „*parcare de dublu dizabilitate pe strada Barițiu din Cluj-Napoca. Cică ar fi vorba* despre un politician local” (*Ziarul de Cluj*, 01.06.2021).

Articolul conține o imagine cu numărul de înmatriculare al mașinii care a parcat neregulamentar pe două locuri destinate persoanelor cu dizabilități (CJ 11 FDC, autoturism Dacia Duster), care aparține unei persoane din politica locală clujeană. Prin urmare, nu vorbim de incertitudinea legată de evenimentul redat, ci de o informație clară, susținută de dovezi. Unicul aspect asupra căruia se păstrează tăcerea este numele omului politic, ceea ce sugerează o atitudine rezervată a jurnalistului de a face o dezvăluire totală.

3.4. Numeroase articole conțin structura de condițional prezent al verbului „a putea” la persoana a III-a, singular: „ar putea” + infinitiv. În textele jurnalistice, verbul modalizator „ar putea” îndeplinește în mod evident conținutul transmis de scopul primordial al unui articol de presă, acela de a informa, și alunecă în zona de incertitudine, în care primează ipotezele și senzaționalul.

Cercetătorul media Victor Gotișan include uzul acestui verb la condițional în categoria „păcatelor jurnalismului”, atrăgând atenția asupra efectului de „cancanizare” și de alunecare în categoria „bârfologiei” (Gotișan, *Mediacritica*, 20.08.2022).

Des întâlnit în articolul de presă, discursul raportat prezintă o enunțare despre o altă enunțare. În cadrul discursului indirect (DI), enunțiatorul care citează poate reproduce, prin citare sau parafrază, replica sau afirmația altui locutor dintr-un moment anterior prezentului discursiv, făcând apel la subordonarea sintactică față de un verb de declarație. În cazul acestei forme de enunțare, nu se reproduc cu exactitate cuvintele, ci „ideea” (Maingueneau 181). Conținutul raportat în DI are aspectul unei completeive directe, introduse printr-un *verbum dicendi*. Raportorul nu mai interpretează intenția emițătorului pe care îl citează, ci identifică actul de vorbire pe care l-a performat.

Verbele la condițional sunt incluse de D. Maingueneau (2007 167-168) ca indici ai modalizării în plan secund, cu ajutorul cărora enunțiatorul poate, pe parcursul discursului, să-și comenteze afirmațiile.

Rețeaua polifonică a lui „ar putea”+ infinitiv cunoaște actanți care presupun minimum un locutor și o ființă discursivă. Să luăm drept exemplu: (23) „Scurgerea pe internet a mai multor documente extrem de sensibile *ar putea fi* o acțiune a Statelor Unite pentru a „păcăli” Rusia, a declarat miercuri ministrul adjunct de externe de la Moscova, citat de AFP” (*România Europa Liberă*, 12.04.2023).

Se remarcă fd_1 - ministrul adjunct de externe, introdus printr-un *verb dicendi*: *a declarat*. Construcția *ar putea fi* se poate parafraza printr-un verb la indicativ prezent:

- scurgerea documentelor este, **se pare**, o acțiune a Statelor Unite pentru a „păcăli” Rusia.

Fd_2 este AFP.com (Agence France-Presse), marcat prin adjectivul participial „*citat*”, precedat de prepoziția *de* care introduce un complement de agent, iar fd_3 este jurnalistul semnatar al articolului.

Remarcăm faptul că sursa primară a informației (fd_1) cunoaște grade variabile de precizie:

- /+maximă/, atunci când un *verb dicendi* se asociază cu un nume propriu de lider, purtător de cuvânt, funcție publică;

- /+moderată/, când se raportează la o instituție publică ce dispune de un liant de comunicare cu presa;

- /+scăzută/, când este vorba de toponime (țări, capitale, ca spațiu de unde se transmite comunicatul oficial de presă sau de unde provin declarațiile oficiale), sau de etnonime.

3.4.1. Când sursa inițială a informației este desemnată prin nume propriu de persoană, rețeaua polifonică poate ajunge până la patru ființe discursive. Legăturile enunțiative se compun dintr-un element concret, o ființă discursivă reală, numită precis, cu trăsătura /+uman/, și apoi se dezvoltă pe rețelele semantice care disipează efectul de dovadă și conțin termeni generici

din câmpul semantic al insituțiilor statului sau al agențiilor de presă internaționale și naționale:

(24) „Președintele francez Emmanuel Macron le-a comunicat francezilor, miercuri, că urmează luni grele, deoarece „libertatea are un cost” și vor fi necesare sacrificii. Guvernul său a avertizat că *ar putea exista* creșteri ale prețurilor la energie pe măsură ce războiul din Ucraina continuă, relatează Reuters, citat de News.ro” (*Economedia*, 24.08.2022).

Structura *ar putea exista* admite parafraza cu verb la indicativ viitor:

- vor putea exista creșteri ale prețurilor, *se pare*.

Jurnalisticul creează un mesaj care pornește de la fd₁: președintele francez Emmanuel Macron, sursă validată de *verbul dicendi* (*a comunicat*). Fd₂ este constituit de guvernul francez care previne populația (*a avertizat*) cu privire la eventualele creșteri ale prețurilor. Pentru a construi impresia de verosimil, articolul include citări ale agenției Reuters (*relatează*)-fd₃ și news.ro (*citat de*)-fd₄. Semnatarul, jurnalistul, se identifică în forma de persoana a III-a singular a verbului la condițional, care compune o succesiune a informațiilor față de care se distanțează prin acțiunea de parafrizare a patru surse intermediare, care pornesc de la concret la abstract (președinte-guvern), de la exterior spre interior (Reuters-News.ro).

Cele mai multe ocurențe reflectă un număr cuprins între două și trei ființe discursive:

(25) „Liderul grupării ruse de mercenari Wagner care a ocupat orașul ucrainean Bahmut, Evgheni Prigojin, a acuzat duminică oficiali ai Kremlinului că au interzis presei ruse de stat să relateze despre el și i-a avertizat că o asemenea greșeală *ar putea conduce* la o reacție a poporului rus împotriva lor în lunile următoare, scrie Reuters, citată de Agerpres.” (*G4Media*, 28.05.2023)

Fd₁, Evgheni Prigojin, un lider al unei grupări ruse de mercenari, este responsabilul unei acuzații publice cum că:

- greșeala poate/ va putea conduce, *se pare*, la o reacție a poporului rus (admite parafraza cu prezent sau viitor).

Discursul jurnalistic aduce în atenție alte ființe discursive: fd₂: agenția de presă Reuters (*scrie*), fd₃: Agenția de presă românească, Agerpres (*citată de*). Vorbim de o citare în lanț, cu un conținut informațional rezumat de la sursa₁ (Evgheni Prigojin), spre sursa₂ internațională (Agenția de presă Reuters) și sursă₃ locală (Agerpres).

În (26), remarcăm o altă manieră de introducere a fd₁, prin prepoziția „potrivit” și morfemul de dativ „lui”+ nume propriu:

(26) „Vladimir Putin *ar putea fi înlăturat* de la putere de Grupul Wagner, armata privată a Rusiei fondată de Evgheni Prigojin, potrivit lui Igor Ghirkin, un fost membru al serviciului federal de securitate care a condus

cândva un grup de militanți proruși în Donețk, scrie Insider. ” (D24, 31.05.2023) (*ar putea*+ infinitiv pasiv),

- iar fd₂ o constituie revista *Insider*, cu sediul la Riga (*scrie*).

3.4.2. Precizia are încărcătura semică /+ moderată/ atunci când fd₁ este reprezentat de instituții ale statului, organisme de conducere, care presupun existența unor purtători de cuvânt și ale unor declarații oficiale prin care se autentifică o legătură permanentă cu publicul larg prin intermediul presei.

În astfel de contexte, rețeaua enunțiativă se alcătuiește din **GN** + *verb dicendi* + conjuncția subordonatoare *că* + **CD** [verbul *ar putea*+ infinitiv] (27-28):

(27) „Parlamentul European a avertizat că *ar putea bloca* liberalizarea regimului de vize pentru cetățenii turci dacă guvernul de la Ankara nu limitează definiția terorismului din legea privind combaterea actelor de terorism” (*Moldova Europa Liberă*, 10.05.2016).

- fd₁: instituție (fd₁: parlamentar/purtător de cuvânt) (+*a avertizat*)

-poate /va putea bloca, *se pare*, liberalizarea regimului de vize pentru cetățenii turci.

(28) „Banca centrală a Cehiei a avertizat că *ar putea fi nevoită* să majoreze costurile de finanțare dacă riscurile privind creșterea inflației se intensifică, catalogând pariurile investitorilor pe relaxare viitoare drept „premature“, scrie Bloomberg. Strategii băncii au menținut dobânda de referință la 7% la ședința din această săptămână” (*Ziarul Financiar*, 05.05.2023).

- fd₁: instituție a statului (Banca Centrală) + localizare: (a Cehiei) + *a avertizat*;

- va putea fi nevoită, *se pare*, să majoreze costurile;

- fd₂: Bloomberg (*scrie*).

În unele situații, textul articolului multiplică rețeaua enunțiativă formulată din titlu:

(29) a. „Rusia a avertizat că *ar putea închide* centrala nucleară de la Zaporojie, dacă Ucraina continuă să bombardeze instalația. Kievul neagă acuzațiile” (titlu -TVR, 18.08.2022).

- poate/va putea închide, *se pare*, centrala nucleară de la Zaporojie (parafrază admisă: prezent+viitor)

Fd₁ este o țară (Rusia), care a transmis un mesaj de prevenire (*a avertizat*), prin persoanele abilitate să transmită acțiunile statului, legat de o închidere a centralei nucleare. Fd₂ Kievul dovedește o atitudine de respingere vehementă a acuzațiilor (*neagă*).

b. „Ministerul Apărării al Federației Ruse a declarat joi că *ar putea închide* centrala nucleară Zaporojie din sudul Ucrainei, dacă forțele ucrainene vor continua să bombardeze obiectivul, în timp ce Kievul neagă că *ar fi întreprins* astfel de atacuri, informează Reuters, citată de Agerpres”(TVR, 18.08.2022).

- poate/ va putea închide, *se pare*, centrala nucleară;
- (nu) a întreprins, *se pare*, astfel de atacuri.

Textul articolului explicitează informația condensată din titlu. Fd₁ devine o instituție a statului, Ministerul Apărării al Federației Ruse, al cărei reprezentant a ieșit în public și a dat o declarație oficială. Fd₂, Kievul, rămâne neschimbat, dar se completează informația prin referiri la agenții de presă consultate: fd₃, Reuters (*informează*), și fd₄: Agerpres (*citată de*).

3.4.3. Precizia sursei discursive inițiale dobândește caracter /+scăzut/ atunci când este reprezentată de un toponim, nume de țară (30-31), capitală (28), sau de un grup etnic (32):

(30) „Rusia avertizează că livrările de arme și avioane F-16 către Ucraina *ar putea duce* la escaladări fără precedent ale conflictului” (*România Europa Liberă*, 28.05.2023):

- va putea duce, *se pare*, la escaladări ale conflictului.

În (31), verbul „a avertiza” include și ținta mesajului – Europa:

(31) „Qatarul avertizează Europa că *s-ar putea confrunta* cu un deficit de gaze” (–titlu, *Financial Intelligence*, 23.05.2023):

- se va putea confrunta, *se pare*, cu un deficit de gaze.

Se observă în frazele introduse prin verbul *a avertiza* posibilitatea de a admite parafraze exclusiv cu viitorul, spre deosebire de celelalte contexte, care admit și perfectul compus sau prezentul.

(32) „Chinezii spun că *ar putea începe* să comercializeze <<mașini zburătoare>> până în 2025” (titlu *Digi 24*, 25.05.2023):

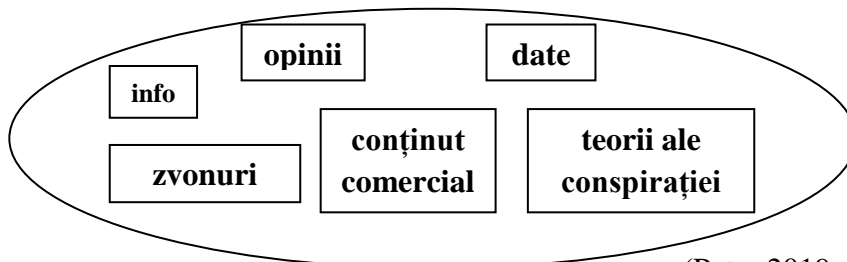
- vor începe să comercializeze până în 2025, *se pare*, mașini zburătoare.

Astfel, în exemplele selectate de noi care validează modelul explicativ, verbul „a putea” la condițional, urmat de infinitiv generează o rețea polifonică de cel puțin două, până la patru ființe discursive (fd₁₋₄) care creează un lanț enunțiativ ce știrbește credibilitatea informației prezentate.

3.5. Substantivele „speculațiile”, „zvonusul” –, „zvonusurile” și grupul nominal „o teorie a conspirației”² sunt structuri care conțin semantic o rețea de legături enunțiativ prin care se susține polifonia vocală. Acestea reprezintă sursa de informare a jurnalistului, care doar reproduce conținutul de idei, uneori cu exprimarea unei perspective generale asupra lor. Principalele caracteristici ale acestor informații sunt imprecizia și caracterul evaziv.

Raluca Petre aduce în discuție nevoia de „diferențiere calitativă a conținuturilor media” (2019 23) și include în spațiul nediferențiat al conținuturilor pe platforme de comunicare concepte precum:

² În arhitectura acestor configurații polifonice, se identifică trei tipuri de ființe discursive: I. *enunțiatorul original*, cel mai adesea neidentificabil, II. *enunțiatori intermediari*, destinatari parțiali, colportori ai mesajului, III. persoana sau acțiunea despre care se vorbește.

(Petre 2019: 25)

3.5.1. Contextul „speculațiile” + *că* + **AT**: [verb la condițional] admite parafraza la prezent:

(33) „Speculațiile că Putin *nu ar fi*, de fapt, Vladimir Putin, au luat amploare, în special pe internet” (*Capital*, 01.04.2023):

- Putin nu este, *se pare*, Vladimir Putin.

(34) „Ce spune Dacian Cioloș despre speculațiile că *ar avea* legături cu fosta Securitate” – (titlu *Știrile Pro Tv*, 22.01.2019):

- Dacian Cioloș are, *se pare*, legături cu fosta Securitate.

Substantivul „speculațiile” este corelat cu *fd* care desemnează indivizi unici actualizați prin nume proprii de persoană (Angela Merkel, Igor Dodon) (35-36) sau prin funcțiile publice pe care le ocupă (37), situații care favorizează o dublă parafrază: la prezent sau viitor:

(35) „Cancelarul german Angela Merkel a infirmat marți speculațiile că *ar putea demisiona* înainte să-și încheie în 2021 cel de-al patrulea mandat de șefă a executivului, despre care a promis anterior că va fi și ultimul, transmite agenția dpa, citată de Agerpres.” (*Digi24*, 30.04.2019):

- demisionează / va demisiona, *se pare*, înainte să-și termine mandatul.

Structura conține același tip de rețea cu mai multe ființe discursive actualizat în „ar putea” + infinitiv: *fd*₁- Angela Merkel, *fd*₂: agenția dpa (*transmite*), *fd*₃: Agerpres (*citată de*). Observăm respingerea vehementă a speculației unei posibile demisii, realizată prin verbul „a infirmat”. Luarea de poziție și de respingere a informației este realizată de o ființă discursivă, nu de locutor, jurnalistul care se rezumă la o simplă înlănțuire de parafraze, fragmente de declarații, pe care doar le coordonează, fără a emite niciun punct de vedere personal în legătură cu acuratețea folosirii surselor.

(36) „Igor Dodon a infirmat speculațiile că *ar intenționa* să plece din partidul comuniștilor și a prevestit o toamnă fierbinte, politic” (*Moldova Europa Liberă*, 11.08.2021):

- intenționează/va intenționa, *se pare*, să plece.

(37) „Ministrul justiției a atras recent atenția că speculațiile din spațiul public în legătură cu problematica pensiilor *ar putea duce* la destabilizarea activității instanțelor și parchetelor, prin pensionări în masă în cadrul sistemului judiciar” (*Rador*, 02.11.2022).

- pensiile vor duce, *se pare*, la destabilizarea activității instanțelor și parchetelor.

Termenul „speculațiile” admite ființe discursive din sfera instituțiilor publice (38), dar și toponime (39-40):

(38) „MApN precizează că speculațiile care acreditează ideea că acest document *ar fi* o dovadă a pregătirilor de mobilizare a rezerviștilor militari, pe care autoritățile statului român le-ar face pe ascuns, în contextul războiului din Ucraina, nu au nicio legătură cu realitatea)” (*Mediafax*, 11.10.2022):

- documentul este, *se pare*, o dovadă a pregătirilor de mobilizare a rezerviștilor militari.

Punerea la distanță a presupuziției, respingerea ipotezei și dezacordul total se realizează prin utilizarea adjectivului pronominal negativ „(nu au) *nicio* (legătură)” și aparține instituției publice, printr-un presupus comunicat oficial.

(39) „Kremlinul respinge speculațiile că Putin *ar avea* „dubluri”: Este mega activ. Greu ținem pasul cu el (titlu) 'Vedeți ce fel de președinte avem. A fost și este mega activ. Noi, cei care lucrăm cu el, cu greu putem ține pasul cu el', a adăugat Peskov. [...] Nu există nicio dovadă că o dublură ar fi apărut la întâlnirile oficiale ale președintelui Putin, potrivit dpa” (*Newsweek*, 25.04.2023):

- Putin are, *se pare*, dubluri.

Fd₁ utilizat în titlu este Kremlinul ce presupune sememul /+localizare/, trimiterea fiind făcută la reședința oficială a președintelui Rusiei și la un punct de vedere enunțat printr-un comunicat de presă prin care se resping speculațiile existenței unor dubluri ale președintelui. Conținutul articolului include un alt lanț comunicațional: fd₁: Peskov, purtătorul de cuvânt al Kremlinului, fd₂: dpa. (*potrivit*).

(40) „Moscova respinge în continuare speculațiile că *ar intenționa* să atace Ucraina, dar nici nu a explicat până acum de ce a masat zeci de mii de soldați și armament greu la granița cu Ucraina” (*Moldova Europa Liberă*, 24.01.2022):

- intenționează / va intenționa, *se pare*, să atace Ucraina.

3.5.2. GN: „o teorie a conspirației” + *conform căreia* + AT: [verb la condițional] conține o poziționare a jurnalistului față de informațiile prezentate, printr-o legătură enunțiativă de respingere evidentă:

(41) „O teorie a conspirației și mai aiuritoare, răspândită în mediul online de unele tabloide, este aceea conform căreia Vladimir Putin *ar fi murit* deja și că s-a recurs la sosii pentru ca opinia publică să fie convinsă că președintele rus e bine-sănătos” (*Capital*, 01.04.2023):

- Vladimir Putin a murit deja, *se pare*.

Respingerea punctului de vedere enunțat se realizează prin verbul „a infirmat” și prin determinantul adjectival la comparativ de superioritate „mai aiuritoare”.

3.5.3. Verbe la condițional apar în texte jurnalistice în contexte de subordonate atributive al căror termen regent este substantivul „zvon”, cu morfemul de determinare definită sau nedefinită, și insistă asupra fenomenului de propagare a informației, fără a marca adeziunea sau respingerea punctului de vedere enunțat:

3.5.3.1. „zvonul” + AT: [locuțiune conjuncțională subordonatoare *cum că* + verb la condițional].

(42) „Oare să fie adevărat zvonul cum că *ar veni* Primăvara Românească !?” (titlu –*Tribuna*, 28.02.2023):

-vine / va veni, *se pare*, Primăvara Românească.

3.5.3.2. „un zvon”+ AT: [pronume relativ precedat de prepoziție *potrivit căruia* + verb la condițional] :

(43) „Din informațiile noastre, dl. Mînzîna este, la această oră, singurul candidat pentru respectiva funcție, dar în mediul politic circulă un zvon potrivit căruia *ar* mai *apărea* un aspirant de calibru la șefia PSD Argeș, iar acesta ar fi nimeni altul decât liderul PSD Pitești, primarul Cristian Gentea” (*Jurnalul de Argeș*, 15.03.2023):

- apare, *se pare*, un alt aspirant;

- este, *se pare*, liderul PSD Pitești.

Concluzii

Utilizarea modului condițional în textele jurnalistice oferă semnatarului articolului o acoperire și o modalitate de a se eschiva în fața consecințelor pe care le-ar putea avea o exprimare directă a opiniei la adresa persoanei sau a evenimentului despre care scrie.

În textele jurnalistice, structurile cu verbul „a putea” la condițional prezent+ verbe la infinitiv au rolul de a relativiza ceea ce se transmite și locul informației concrete este luat de cel al unor ipoteze în care evenimentul poate să aibă sau nu loc. Se încalcă vizibil principiul conform căruia publicul larg trebuie să fie informat în manieră corectă, iar, în ceea ce privește principiul deontologic al jurnalistului, remarcăm că acesta se eschivează de responsabilitate. Publicul este informat, dar jurnalistul nu își asumă răspunderea în privința verosimilității informațiilor aduse în discuție.

Rețeaua polifonică de legături enunțiative din contexte cu verbul „ar putea”+ infinitiv se poate schematiza astfel: -locutorul (jurnalistul) + fd_{1-4} + legături enunțiative de nonasumare, nonresponsabilitate.

- **fd₁**: *antroponim (+/-funcție publică) + verb dicendi / potrivit lui + nume propriu de persoană;*

- **fd₂**: instituție publică/ toponim (țară/capitală)/grup etnic + *verb dicendi*;
- **fd₃**: presă EXTERNĂ + *verb dicendi* / (semnează);
- **fd₄**: agenție de presă INTERNĂ + „citată de”.

Verbele dicendi sunt utilizate la indicativ prezent sau perfect compus și, în general, transmit informații sau puncte de vedere ale unor persoane sau instituții abilitate (*a afirma, a declara*), neagă acuzații (*a infirma, a nega*) sau emit atenționări legate de diverse aspecte (*a atrage atenția, a avertiza*). Gradele de precizie ale informațiilor preluate de la fd pot varia de la scăzut, moderat spre mare, în funcție de natura acestora: agenții de presă naționale, internaționale, persoane publice, instituții, țări, orașe, grupuri etnice.

Verbul „ar putea” surprinde o judecată de valoare sau o informație relativizată, ambiguă, neclară și cu dublensens (poate sau nu poate să ...) și direcționează informația într-o zonă de ambiguitate. Din acest motiv, ținta lui „ar putea” nu este aceea de a informa, ci de a strânge un număr mare de vizualizări în presa online, pentru că nu este importantă calitatea conținutului, ci audiența. Prin urmare, verbul „ar putea” trebuie inclus în tehnicile discursive prin care un semnatar de articol prezintă o opinie, o ipoteză sau în zvon îmbrăcate în formă de știre, care actualizează în context de la două până la patru ființe discursive.

În discursurile ce utilizează condiționalul de alteritate enunțiativă, se identifică și mărci lexicale prin intermediul cărora se amplifică efectul de polifonie. Substantive sau grupuri nominale precum *vorba, speculațiile, zvonul / un zvon, o teorie a conspirației* proiectează rețele de comunicare orală preluate de jurnalist și transformate în text. Informațiile transmise sunt fapte cu veridicitate îndoielnică, probabilă, presupusă, față de care semnatarul articolului, cel mai adesea, nu își asumă responsabilitatea. Adverbele și locuțiunile adverbiale *cică / cicătelea / chipurile / adicătelea*, susțin, dimpotrivă, adeziunea locutorului la evenimentele relatate, însă într-o formă mascată, iar legătura de responsabilitate față de cele transpuse este intuită din context.

Bibliografie

- Cvasnii Cătănescu, Maria. *Retică publicistică: de la paratext la text*. București: Editura Universității din București, 2006.
- Dendale, Patrick. „Le conditionnel de reprise: son apparition en français et son traitement dans les grammaires du XVIIe au XXe siècle”. Oppermann-Marsaux, Rodriguez, Anscombe (éds.): *Médiativité, polyphonie et modalité en français: études synchroniques et diachroniques*, Presses Sorbonne nouvelle, 2014, 243-260.

- Dendale, Patrick, Tasmowski Liliane (éds). *Le conditionnel en français*. Metz: Université de Metz / Paris, Klincksieck, Colectia 'Recherches Linguistiques', n° 25, 2001.
- Gosselin, Laurent. „La valeur de l'imparfait et du conditionnel dans les systèmes hypothétiques”. *Cahiers Chronos* (1999): 29-51.
- Gosselin, Laurent. *Temporalité et modalité*. Bruxelles: Duculot-de Boeck, 2005.
- Gosselin, Laurent. *La validation des représentations. Les modalités en français*. Amsterdam & New York: Rodopi. 2010.
- Gotișan, Victor. „Jurnalimul lui ar putea”. *Mediacritica* (<https://mediacritica.md/jurnalismul-lui-ar-putea/>), 30.08.2022 .
- Grevisse, Maurice. *Le Bon Usage*. 13e éd. Bruxelles: De Boeck-Duculot, 1993.
- Guillaume, Gustave. *Temps et verbe*. Paris: Honoré Champion, 1929.
- Haillet, Pierre-Patrick. *Le conditionnel dans le discours journalistique: essai de linguistique descriptive*. Neuville, Québec: Bref, 1995.
- Haillet, Pierre Patrick. *Le Conditionnel en Français: une approche polyphonique*. Paris: Ophrys, 2002.
- Maingueneau, Dominique. *Analiza textelor de comunicare*, trad. de Raluca Nicoleta Balățchi. Iași: Institutul European, 2007.
- Martin, Robert. *Pour une logique du sens*. Paris: PUF, 1983.
- Nølke, Henning. Fløtum, Kjersti, Norén, Coco. *ScaPoLine. La théorie scandinave de la polyphonie linguistique*. Éditions Kime: Paris, 2004.
- Petre, Raluca. *Managementul informației în media*. București: Tritonic, 2019.
- Zafiu, Rodica. *Diversitate stilistică în româna actuală*. București: Editura Universității din București, 2001.

Surse

- <https://adevarul.ro/stiri-locale/arad/preot-gasit-mort-intr-o-balta-de-pescuit-din-2267658.html>
- <https://www.antena3.ro/actualitate/locale/copil-mort-arad-fetita-618331.html>
- <https://www.bzi.ro/cica-e-scandal-pe-la-examinatori-de-spaga-ar-fi-vorba-4625451>
- <https://www.capital.ro/informatie-cumplita-despre-vladimir-putin-este-cutremur-la-moscova-ar-fi-murit-deja.html>
- <https://crypto.ro/stiri/sam-bankman-fried-se-confrunta-cu-acuzatii-de-mituire-a-unor-oficiali-chinezi/>
- <https://www.digi24.ro/stiri/externe/rusia/un-fost-lider-separatist-din-donetk-a-avertizat-ca-prigojin-l-ar-putea-detrona-pe-putin-razvratirea-va-fi-rapida-si-decisiva-2368217>
- <https://www.digi24.ro/stiri/externe/chinezii-spun-ca-ar-putea-incepe-sa-comercializeze-masini-zburatoare-pana-in-2025-2361409>

<https://www.digi24.ro/stiri/externe/ue/angela-merkel-respinge-speculatiile-ca-ar-putea-demisiona-1123570>
<https://www.digisport.ro/fotbal/cm-2022-qatar/oficialii-din-qatar-au-anuntat-cati-oameni-ar-fi-murit-de-fapt-la-construirea-stadioanelor-2072945>
<https://economedia.ro/guvernul-francez-avertizeaza-ca-ar-putea-creste-preturile-la-energie-macron-libertatea-are-un-cost-si-vor-fi-necesare-sacrificii.html>
<https://financialintelligence.ro/tag/qatar/>
<https://www.g4media.ro/liderul-wagner-ameninta-oficiali-ai-kremlinului-cu-o-reactie-populara-acuzandu-i-ca-ar-fi-cerut-presei-ruse-de-stat-sa-il-cenzureze.html>
<https://jurnaluldearges.ro/gentea-dezminte-zvonul-ca-ar-fi-rivalul-lui-minzina-la-sefia-psd-arges-eu-nu-voi-candida-la-nimic-nici-nu-vin-245231/>
<https://moldova.europalibera.org/a/27726698.html>
<https://moldova.europalibera.org/a/24294201.html>
<https://moldova.europalibera.org/a/31669163.html>
<https://www.mediafax.ro/social/mapn-revin-speculatiile-nefondate-cu-privire-la-asa-zise-pregatiri-pentru-mobilizarea-rezervistilor-21232481>
<https://newsweek.ro/international/kremlinul-respinge-speculatiile-ca-putin-ar-avea-dubluri-este-mega-activ-greu-tinem-pasul-cu-el>
<https://observatornews.ro/sport/doi-oameni-ar-fi-murit-alti-60-sunt-raniti-dupa-o-busculada-in-fata-arenei-din-irak-unde-se-va-juca-finala-cupei-natiunilor-istvan-kovacs-va-fi-arbitru-507672.html>
<https://www.rador.ro/2022/11/02/speculatiile-din-spatiul-public-in-legatura-cu-pensiile-ar-putea-duce-la-destabilizarea-activitatii-instantelor-si-parchetelor-catalin-predoiu/>
<https://romania.europalibera.org/a/32431516.html>
<https://romania.europalibera.org/a/reactie-rusia-scurgere-informatii-sua/32360541.html>
<https://stirileprotv.ro/stiri/actualitate/cum-reuseste-mafia-lemnului-din-suceava-sa-fenteze-legea-metodele-cu-care-au-prins-zradacini-doua-mari-grupari-din-judet.html>
<https://stirileprotv.ro/stiri/politic/ce-spune-dacian-ciolos-despre-speculatiile-ca-ar-avea-legaturi-cu-fosta-securitate.html>
https://tvrinfo.ro/rusia-a-avertizat-ca-ar-putea-inchide-centrala-nucleara-de-la-zaporozhie-daca-ucraina-continua-sa-bombardeze-instala-ia-kievul-neaga-acuzatiile_912171/
<https://www.tribuna.ro/stiri/eveniment/oare-sa-fie-adevarat-zvonul-cum-ca-ar-veni-primavara-romaneasca-168713.html>
<https://ziardecluj.ro/parcare-de-dublu-dizabilitat-pe-strada-baritiu-din-cluj-napoca-cica-ar-fi-vorba-despre-un-politician-local/>
<https://www.zf.ro/business-international/cehii-avertizeaza-ca-dobanzile-ar-putea-creste-in-continuare-21849392>